

bruar, og Professor Dr. phil., sc. & jnr. HEKTOR JUNGENSEN, optaget i den naturvidenskabelig-mathematiske Klasse ^{12/4} 01, død 7. Marts, — og et udenlandsk Medlem: GASTON DARBOUX, bestandig Sekretær ved Académie des Sciences, Professor i Højere Geometri ved Faculté des Sciences i Paris, optaget i den naturvidenskabelig-mathematiske Klasse ^{5/4} 89.

Over AXEL OLRİK talte F. JÓNSSON følgende Mindeord:

Efteråret 1881, da jeg endnu var student, gik det rygte blandt dem, der studerede nordisk sprog og litteratur ved Universitetet, at en ny ung mand var kommen til, der under påvirkning af det da udkomne (1.) hæfte af S. Bugges mytologiske studier særlig agtede at kaste sig over studiet af Nordens mytologi og sagnhistorie, i Bugges ånd, hed det sig. Dette vakte ingen synderlig begejstring hos mig, da jeg ikke var så overbevist om de Buggeske teoriers værd. Imidlertid viste rygtet sig at være rigtigt i hovedsagen. Den nye mand var A. OLRİK, da kun 17 år gammel (f. 3. juli 1864). Det var naturligt, at han først og fremmest sluttede sig til SVEND GRUNDTVIG og blev meget stærkt påvirket af ham. Men Sv. Grundtvig døde allerede 1883. 1885 vandt Olrik Universitetets guldmedalje for en afhandling om Eddadigtens alder. Fra nu af, især efter afslutningen af magisterkonferencen 1887, hengav han sig udelukkende til sine yndlingsstudier, nordisk, spec. dansk, mytologi og sagnhistorie eller, hvis man vil, den nordiske oldtids åndsliv.

Der gik 9 år, indtil Olrik traf sammen med en nordisk kaldsfælle; 1892 traf han her i København sammen med den berømte norske folkemindeforsker, Moltke Moe; fra da af var disse to forbundne med hinanden med et inderligt venskabsbånd, og M. Moe fik en afgørende indflydelse på Olrik; herom kan der henvises til Olriks varmt skrevne nekrolog over Moe i Danske studier 1915. Det var naturligt, at han —

efter at have disputeret for doktorgraden — tog til Kristiania, hvor han i nogen tid levede et frugtbart videnskabeligt samliv med Sophus Bugge og Moltke Moe.

Herhjemme havde Olrik allerede erhvervet sig anseelse nok til, at det 1888 blev betrot ham at fortsætte Sv. Grundtvigs store *folkeviser-udgave*, hvoraf de to første hæfter af 5. bind var udkomne. Under prof. Wimmers tilsyn skulde han nu fortsætte, og det gik, til at begynde med, rask fra hånden. 1890 forelå bindet fuldt afsluttet, udført i Grundtvigs ånd og på en fuldtud tilfredsstillende og værket værdig måde.

Men dermed var arbejdet langt fra tilende. Olrik fortsatte det med *Danske ridderviser*, hvoraf omtrent 3 bind er udkomne, men efterhånden begyndte udgivelsen at trække i langdrag. Andre arbejder fortrængte det, som jeg senere skal komme til. Og nu ved hans død foreligger det ufuldendt. Forhåbentlig vil der nu, ligesom efter Grundtvigs død, findes en ung mand, der kan fortsætte og afslutte dette monumentale værk, hvis afslutning imødeses med så stor og berettiget længsel. Ligesom Grundtvig havde udgivet et udvalg af »Danske folkeviser«, således gav Olrik, i forbindelse med frk. I. Falbe-Hansen, et fortræffeligt udvalg med en særdeles velskrevet indledning (1899 og 1909).

Dette var den ene side af Olriks virksomhed, men dog næppe dens hovedside, ti det var og blev forskningen af *mytologi* og *sagnhistorie* og i tæt tilslutning dertil granskningen af alle *folkelige minder* om det gamle hedenskab og sagnverden, fra hvilken tid de så end stammer, samt udforskningen og indsamlingen af dem.

I første række stillede sig her spørgsmålet om indholdet af de *Danskes åndsliv i oldtiden* — og da var det jo egentlig Saxos værk, der var hovedkilden, og så at sige kun det. Det var dette vældige værk — især de 9 første bøger —, der måtte granskes, navnlig dets kilder. Allerede forlængst

havde man været opmærksom på, at en del af Saxos stof vistnok måtte henføres til islandsk oprindelse. Det er nu dette, som Olrik først og fremmest påtager sig at undersøge, som han vil få afgjort, hvad der er islandsk og hvad der er dansk af Saxos sagnstof. Med stor energi, indtrængende studier og med megen lærdom påviser han, hvorledes det kan og må gøres, i afhandlingen: Forsøg på en tvedeling af kilderne til Saxos oldhistorie, der udkom 1892 og som han anvendte som doctorafhandling ved Universitetet. Der er nu meget, der er angribeligt i denne afhandling, og anderledes kunde det næppe være i et forsøg af denne art. Jeg kan i så henseende henvise til prof. JOH. STEENSTRUPS kritik i den ligeså vigtige som vægtige afhandling: Saxo grammaticus og den danske og svenske oldtidshistorie (Arkiv XIII; Orlriks svar herpå sst. XIV.). 2. bind indeholdende: »Norrøne sagaer og danske sagn«, udkom 1894. Tilsammen bar de to bind titlen: Kilderne til Saksens oldhistorie.¹

Den sidste del, hvor de enkelte kongesagn granskes, er ligesom en forløber for A. Orlriks stort anlagte hovedværk: *Danmarks heltedigtning*, i hvilket det var hans agt at give en så kritisk oversigt over heltedigtningen og denne selv i en så rensat og fuldstændig form som muligt. Heraf opnåede han at få udgivet 2 bind (1903 og 1910), indeholdende »Rolv Krake og den ældre Skjoldungrække« (I) og »Starkad den gamle og den yngre Skjoldungrække (II).² Det er ikke muligt her at give blot et lille billede af disse binds indhold. Jeg må nøjes med at sige, at ikke blot er stoffet samlet med omhu og fuldstændighed, men det er kritisk behandlet og sigtet med nænsom kærlighed og gennemtrængende skarp-sindighed. Her har A. Olrik utvivlsomt ydet sit bedste, og

¹ Samtidig udgav han Arngrímur Jónssons på latin skrevne ud-drag af den islandske Skjöldungasaga med en udmærket indledning, i Aarbøger 1894.

² Fremlagt i Selskabet 15. apr. 1910.

utvivlsomt vil dette værk blive stående lange tider, også som et typisk mindesmærke om forskeren, forfatteren, selv. Han har, som det nylig er blevet sagt, »trukket den særlig danske linje op med en sjælden kraft og klarhed og bygget den danske Skjoldungesaga op i højde med Eddaens helte-digtning« (Vilh. Andersen). Med vemod og beklagelse vil man erfare, at der ikke foreligger nogen fortsættelse af dette dybtgående og originale åndsværk. Desværre vil det ikke kunne fortsættes af nogen anden.

En klar og original oversigt over »Nordisk åndsliv i vikingetid og tidlig middelalder« har Olrik givet i Verdenskulturen (også særskilt; 1907).

Jævnside med disse studier gik udforskningen af den gamle hedenske *gudetro*. De litterære kilder for denne er jo temmelig unge, Eddadigte fra hedenskabets slutning og så Snorres prosaiske fremstilling i hans Edda. Det forstår sig af sig selv, at disse kilder kun giver et billede af det yngste stadium i udviklingen, men mindst af alt denne selv. Bidrag til oplysning herom må hentes mange andre steder fra. Dette forstod Olrik tilfulde. Først og fremmest stod det ham klart, at meget af folkelig overlevering beror på ældgamle skikke, ældgamle forestillinger om guder og kultus. Det var herfra han vilde belyse forskellige gudeskikkelser. Det var hans agt at give en samlet oversigt over den gamle mytologi skreven under hensyntagen til alt, hvad der således kunde udvindes af folkeminderne. Det vides, at han på engelsk har udarbejdet en sådan oversigt, dog næppe fuldt færdig. Forarbejder til den findes i forskellige enkeltundersøgelser, særlig om *Loke* (i Danske studier 1908 og 1909), *Geffjon* (sst. 1910); især er denne sidste et smukt eksempel på Olricks undersøgelse af et lille begrænset æmne. Særlig var det dog *ragnarok* med alle de dertil knyttede forestillinger, som han gjorde til genstand for indgående behandling i 2 afhandlinger (1902 og 1913). Disse er af flere bleven betegnede som banebryd-

ende og grundlæggende. Mig forekommer de at være de mindst heldige i hele hans produktion. Der er i dem lærdom nok, grundighed nok, men der findes deri også mindre træffende sammenstillinger og altfor dristige kombinationer. Uagtet Olrik var en discipel af Bugge, havde han gennem sin selvstændige forskning efterhånden frigjort sig fra hans teorier, dog ikke således at forstå, at han helt forkastede dem, men ved given lejlighed anvendte han dem i modereret form, skønt ikke altid heldigt.

»*Folkeminder*« var for Olrik ikke blot hjælpemidler til forskningen af den gamle gudelære og sagn, men de blev ham tidlig en *selvstændig videnskab* med sine egne mål, først og fremmest det at opklare folkeånden og dens udvikling ned igennem tiderne. Og på dette område havde han erhvervet sig en så alsidig indsigt ikke blot i Nordens overleveringer, men også i ikke-nordiske, ikke blot kulturfolkenes, men også vilde folks, at næppe nogen overgik ham i denne kundskab.

Da tidsskriftet *Dania* ophørte som sådant, fortsatte han som hovedredaktør med »*Danske studier*« fra 1904 af, der blev et organ for ham og studiefæller. Men han gjorde mere. Året efter stiftede han »*Dansk folkemindesamling*«, der nu udgør en selvstændig og anselig samling indenfor det kongelige bibliotek. Det er sikkert en af de største og bedst ordnede samlinger af den art, der findes, og et mønster for andre. Lige til sin død var han den selvskevne leder af den. 1908 stiftede han »*Foreningen Danmarks folkeminder*«, der udgiver et tidsskrift af samme navn. Også her var han sjælen lige til sin død.

Folkemindeforskere viser meget hpppig mangel på kritik og tilbøjelighed til at blande ligt og uligt sammen. Men også her undgik Olrik med sin skolede kritik mange af disse fejl. Jeg tør sige, at af alle folkemindeforskere er Olrik den, der har givet den lædigste, mest mådeholdne og mest

kritiske behandling af det æmne, som han tog fat på. Stor betydning har hans afhdl. »Episke love« (Da. stud. 1908).

1897 blev Olrik ansat ved universitetet som *docent* i Nordiske folkeminder, som ekstraordinær *professor* 1913. Det var hans ærgerrighed at få sit kære fag anerkendt som selvstændigt og jævnyrdigt med alle andre, og det lykkedes ham. Han havde også den glæde, kort før sin død, at eksaminere den første folkemindekandidat.

Foruden hvad jeg her har nævnet, har Olrik skrevet en mængde forskellige afhandlinger i tidsskrifter.

I forslaget om hans optagelse i vort selskab hed det — nu for netop 10 år siden — at han »med sjælden alsidighed og altid fra nye, originale synspunkter har behandlet æmner fra mytologi, heltedigtning, folkeviser, sagn og æventyr«.

Jeg har lyst til her at nævne hans fine afhandling: Rune-
stenenes vidnesbyrd om dansk åndsliv (Dania IV; i anledning af prof. Wimmers runeværk). Denne afhdl. — og iøvrigt hele hans virksomhed — ånder den inderligste kærlighed til hans fædreland, dets minder, det danske folks historie og sprog. Sit modersmål skrev han rent og malmsfuldt, hans fremstilling bæres af en indre, velgørende varme, så at alene læsningen ofte bliver en nydelse for læseren.

Om A. Ollriks personlige egenskaber skal jeg ikke udtale mig videre. Alle de, der har kendt ham nærmere, slægtninge og elever, roser ham for hans elskværdighed, hjælpsomhed og karakterens renhed.

Det stemmer os til vemod og sorg, at A. Olrik i sin bedste alder, midt i en frodig og på sin vis epokegørende virksomhed så pludselig er revet bort. Men de danske folkeminder, til hvilke han helligede hele sit liv, vil bære og bevare hans navn langt ind i fremtiden.